

УДК 336.71:004:502.131.1

Житар М.О.

доктор економічних наук, професор
професор кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ

У сучасному глобалізованому фінансовому середовищі банківська система перебуває під подвійним тиском: з одного боку, треба забезпечити цифрову трансформацію бізнес-моделей, з іншого - реагувати на наростаючі кліматичні виклики, що вимушують інтегрувати принципи сталого фінансування. Цей синтез - цифрові технології та сталий фінансовий підхід стає важливим інструментом конкурентоспроможності й фінансової стійкості банків. Зокрема, цифровізація дозволяє автоматизувати процеси, підвищувати якість аналізу клієнтів та ризиків, а також створювати нові ESG-орієнтовані продукти, які відповідають як екологічним, так і соціальним вимогам [1].

За оцінками глобального ринку, обсяг сталого фінансування в 2024 році становив приблизно 5,87 трлн дол. США, і очікується, що він зростатиме за середньорічним темпом близько 19,8 % до 2034 року [2]. Цей значний масштаб свідчить про те, що банки, поєднуючи цифрові платформи із сталим підходом до кредитування та інвестування, можуть не лише реагувати на регуляторні вимоги, але й трансформуватися в каталізатори зеленої економіки. Так, у зоні євро випуски «зелених» боргових інструментів (green debt securities) за останні роки більше ніж подвоїлися [3]. Цифрові банки та FinTech-співпраці тепер активно створюють функції, які дозволяють клієнтам вимірювати власний вуглецевий слід на основі витрат і управління фінансами.

В Україні цифрова трансформація банківської системи також набула динаміки: дослідження за період 2019-2024 років показують значне зростання безготівкових транзакцій, мобільного банкінгу та інвестицій у IT-інфраструктуру. Водночас, аналітики відзначають, що сектор сталого фінансування в Україні має значний потенціал, але стикається з низкою бар'єрів - від обмеженої прозорості звітності банків до недостатньої цифрової інтеграції. Ця комбінація - цифрова трансформація та зелена фінансова стратегія стає надзвичайно актуальною для українських банків з огляду на післявоєнне відновлення, інтеграцію з ЄС і виклики кліматичних змін [4].

Суть цифрової трансформації банків полягає не лише в переведенні сервісів у мобайл/онлайн-канали, але й у побудові систем, які можуть аналізувати великі дані (big data), використовувати штучний інтелект (AI) для оцінки ризиків, забезпечувати відкритий банкінг (open banking) та інтеграцію з екосистемами FinTech. Наприклад, лише 8% фінтех-компаній у Європі та Великій Британії, що використовують open banking API, пропонують продукцію, пов'язану зі сталим фінансуванням. За допомогою API-інтеграцій банки можуть підключати зовнішні дані про екологічні параметри, створювати клієнтські рішення з моніторингу вуглецевого сліду, оцінювати екологічні ризики кредитування і одночасно спрощувати обслуговування користувачів.

Сучасна наукова думка щодо цифрової трансформації банків дедалі частіше апелює до системного підходу, який поєднує фінансову інноваційність із соціальною відповідальністю. Важливим є не лише впровадження цифрових сервісів, а й формування цифрової екосистеми банку, що здатна підтримувати довгострокову стійкість. Така екосистема базується на взаємодії банків, фінтех-компаній, державних інституцій і споживачів, де цифрові технології стають інструментом реалізації принципів ESG не декларативно, а на практиці. У цьому контексті банки переходять від моделі «цифрового банку» до моделі «банку даних», у якому аналітика великих даних використовується для

прогнозування макроекономічних, кліматичних і поведінкових ризиків.

Одним із перспективних напрямів розвитку є інтеграція штучного інтелекту у процеси оцінки ESG-ризиків. Алгоритми машинного навчання вже сьогодні дозволяють аналізувати тисячі показників від енергоспоживання підприємства до його корпоративної культури і формувати інтегрований ESG-рейтинг позичальника. Такі технології здатні мінімізувати суб'єктивність рішень, забезпечуючи більшу прозорість кредитування. У майбутньому саме AI-рішення можуть стати основою системи «ESG-by-default», коли екологічна та соціальна відповідальність автоматично закладатиметься у параметри фінансового продукту.

Водночас, цифрова трансформація банків створює нову архітектуру ризиків, зокрема кіберризиків і ризиків втрати даних. Підвищення рівня автоматизації та використання відкритих API потребує посилення кіберзахисту і впровадження принципу «security by design» у розробку банківських продуктів. Це особливо актуально для сталого фінансування, де прозорість і довіра є критичними факторами успіху. Втрата даних або кібератака на зелений проєкт можуть призвести не лише до фінансових збитків, а й до втрати довіри з боку міжнародних донорів та інвесторів. Тому питання кіберстійкості набуває стратегічного значення у поєднанні з ESG-підходами, формуючи концепт «cyber-ESG compliance», який передбачає взаємопов'язану оцінку цифрової безпеки та соціально-екологічної ефективності.

На методологічному рівні цифрова трансформація банків у контексті сталого фінансування потребує розроблення індикаторів цифрової сталості (Digital Sustainability Indicators), що дозволять кількісно вимірювати рівень інтеграції технологій у підтримку сталого розвитку. Серед таких показників можуть бути частка цифрових ESG-продуктів у загальному портфелі банку, індекс вуглецевої ефективності IT-інфраструктури, рівень автоматизації нефінансової звітності та частка клієнтів, які користуються інструментами оцінки екологічного впливу своїх фінансових рішень. Запровадження таких метрик сприятиме не лише науковому аналізу, а й формуванню державної політики цифрової сталості у фінансовому секторі.

У банківському секторі світу також видно практичні приклади: один великий європейський банк зазначив, що цифровізація банкінгу та стале фінансування є ключовими драйверами зростання, підвищення маржі та зниження операційних витрат. Це означає, що зелена трансформація не лише етична чи нормативна вимога, а бізнес-можливість. У контексті України це важливо, оскільки банківські установи, які впроваджують цифрові рішення, можуть отримати переваги у відновленні економіки, залученні міжнародного фінансування, участі у проєктах з «зеленої» трансформації. Так, наприклад, АТ КБ «ПриватБанк» започаткував масштабну стратегію з використання даних і AI для підтримки цифрових / банківських процесів та економічної стійкості. Хоча прямо не зазначено, що це саме «зелений» кредит або ESG-продукт, він демонструє, як цифрова трансформація може створювати фундамент для подальшої сталості. На макrorівні Україна має створити нормативно-інституційну архітектуру, яка забезпечить координацію цифрових і сталих фінансових ініціатив.

Ключовою тенденцією світового банкінгу стає поява концепції Digital Sustainable Bank, що передбачає не просто використання IT-рішень, а цифрову інтеграцію принципів сталості у всі етапи операційного циклу банку від кредитного скорингу до стратегічного планування. Такі банки впроваджують «розумні» аналітичні системи, що дозволяють автоматично визначати рівень ESG-ризиків позичальників і приймати рішення щодо зеленого фінансування без додаткового бюрократичного навантаження. Наприклад, у 2024 році шведський банк SEB запусив пілотну цифрову платформу, яка за допомогою машинного навчання оцінює вуглецевий слід корпоративних клієнтів у реальному часі. Це дозволило скоротити термін ухвалення рішень про кредитування екологічних проєктів із 14 днів до 48 годин.

Важливою передумовою успіху цифрової трансформації банків у сфері сталого фінансування є наявність відкритих даних і цифрових регуляторних стандартів. Європейська

комісія у 2023 році запровадила Digital Finance Package, який поєднав вимоги щодо кібербезпеки, спільних API-інтерфейсів та екологічної прозорості фінансових транзакцій. Це дало змогу створити єдиний цифровий простір для «зелених» фінансових продуктів. Україна вже зробила перші кроки у цьому напрямі, зокрема через ухвалення у 2024 році Національної стратегії розвитку фінансових технологій до 2030 року, де окремим напрямом визначено стимулювання сталих фінансових інновацій. Очікується, що реалізація цієї стратегії підвищить частку «цифрових банків» у структурі українського фінансового сектору до 35% уже до 2027 року.

Не менш важливим є людський фактор. За даними опитування Європейського банківського органу (EBA), понад 62% керівників банків вважають головним бар'єром цифрової зеленої трансформації нестачу кадрів з компетенціями у сфері data science, ESG-аналізу та кіберризиків. Це актуально й для України, де лише кілька університетів наразі готують фахівців за програмами, що інтегрують цифрові фінанси й сталий розвиток. У цьому контексті важливо активізувати співпрацю банківського сектору з освітніми установами, створюючи навчальні хаби, програми подвійних дипломів і корпоративні академії, орієнтовані на цифрові ESG-компетенції.

Ще одним аспектом, що формує нову архітектуру сталих фінансів, є розвиток цифрових валют центральних банків (CBDC). Пілотні проєкти ЄЦБ, Банку Канади та Народного банку Китаю демонструють, що цифрові валюти можуть забезпечити цільове фінансування зелених ініціатив, оскільки дозволяють відстежувати використання коштів на кожному етапі проєкту. Для України, яка планує впровадження е-гривні, це відкриває можливість створення «цифрового каналу» для фінансування кліматичних і соціальних програм, зокрема реконструкції енергетичної інфраструктури. Поєднання е-гривні з блокчейн-механізмами прозорості може стати потужним антикорупційним інструментом у сфері сталого фінансування.

Додатково варто звернути увагу і на поведінковий аспект цифрового сталого банкінгу. Дослідження міжнародної консалтингової компанії Deloitte показує, що понад 70% клієнтів віком до 35 років готові обирати банк не лише за зручністю додатка, а й за екологічною відповідальністю інституції. Це означає, що цифрова платформа має не тільки функціональність, а й ціннісну складову інтегровану у користувацький досвід. Банки, які поєднують простоту користування, інноваційність і соціально-екологічну відповідальність, демонструють на 20–25% вищий рівень клієнтської лояльності. Таким чином, сталий розвиток стає не просто корпоративною політикою, а частиною цифрової ідентичності банку.

Отже, цифрова трансформація банків у контексті сталого фінансування є не лише трендом, а стратегічною необхідністю для сучасної фінансової системи України. Вона формує нову парадигму банківської діяльності, де інноваційні технології, соціальна відповідальність і екологічна ефективність взаємодоповнюють одна одну. Поєднання цифрових інструментів, ESG-принципів і міжнародних стандартів прозорості відкриває для українських банків можливість не тільки адаптуватися до глобальних вимог, але й стати рушієм економічного зростання, спрямованого на відновлення та стійкий розвиток держави. Реалізація цієї трансформації потребує системного підходу, участі держави, бізнесу, академічної спільноти й громадянського суспільства, адже саме синергія цих зусиль здатна забезпечити створення фінансової екосистеми нового покоління - цифрової, сталої й інклюзивної.

Література:

1. OECD. Mapping Ukraine's financial markets and corporate governance framework for a sustainable recovery. Paris: OECD Publishing, 2025. URL : <https://surl.li/sweipt>
2. Житар М. Глобальні тренди та виклики впровадження ESG-стандартів у фінансові стратегії компаній: інтеграція, адаптація та оцінка ефективності. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2025. № 1(16), 33-42. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2025-1-03>
3. European Banking Authority. Sustainable Finance and ESG Risk Management Survey Report. Luxembourg, 2024. URL: <https://www.eba.europa.eu/esg>
4. Zhytar, M. (2024). ESG тренди у фінансовій діяльності компаній: ключові напрямки та рекомендації. *Європейський наук. журнал економ. та фін. інновацій*, 2 (14), 87-95. URL: <https://surl.li/nzskkh>